



У Скупштини Србије, у прошли четвртак, као и сваког последњег четвртка у месецу од како је усвојен нови пословник, посланици су постављали питања министрима који су били присутни у сали. Заправо, министри су, по чл. 201 Пословника [\[1\]](#), имали да одговарају на оно што их посланици питају („На усмено постављено посланичко питање, Влада односно министар, морају одмах усмено одговорити», стоји у Пословнику. «Ако је за давање одговора потребна одређена припрема, они то морају одмах образложити, а одговор народном посланику доставити у писаном облику, у року од осам дана од дана када је питање постављено»). Међутим, како је време одмицало, тако се све чешће, тога четвртка, понављала сцена у којој председавајућа Гордана Чомић пита министре хоће ли неко да одговори на постављено питање, министри једноставно ћуте, на шта она мирно каже: «Следеће питање молим».

Александар Мартиновић, посланик СРС, покушао је да упозори да се оваквим игнорантским односом министара према посланичким питањима грубо крши Пословник. Међутим, председавајућа Гордана Чомић одмах га је упозорила да «не скреће са теме», «да се све одвија по уобичајеној процедури» и «да ће му бити одузета реч». Одузимање речи је, иначе, на истој седници Гордана Чомић демонстрирала неколико пута, искључујући микрофон посланицима који су говорили. Скупштинари су се изгледа већ навикли на такав третман, јер су искључење микрофона примали са стоичким миром. Посланици највећих опозиционих странка, напредњака и народњака, обесхрабрени, ваљда, толиким министарским игнорисањем, када би дошао ред на њих да постављају питања све чешће су ћутали. Најупорнији су били радикали, који су очито једини разумели политичко правило да је основни посао опозиције да у парламенту користи сваку прилику да протресе министре и владу.

Ова слика од прошлог четвртка можда и понајбоље илуструје данашње стање српског парламентаризма. Најпре, владајућа коалиција искористила је честу злоупотребу јављања по повреди пословника [\[2\]](#) да га промени (18. фебруара 2009). Тако се сада посланик, чак и када се пословник најгрубље крши, може жалити само једном, с тим што не сме да говори дуже од два минута (чл. 100). Ако председавајући каже да пословник није прекршен, рад се наставља као да ништа није било. Такође, време скупштинске расправе веома је ограничено. То нарочито погађа опозицију, посебно када треба критиковати владине предлоге закона. По садашњем пословнику (чл. 94) опозициона странка има практично онолико минута да напада владин предлог закона колико има посланика. Нека влада предложи и најгори закон – рецимо, Закон о стављању жига на

чело свим грађанима Србије. Опозициона група од, рецимо, 20 посланика имаће само 20 минута да га оспорава! После тога се прелази на, такође, брзопотезну расправу у појединостима, онда долази дан за гласање и – хоп! – Закон о жигосању грађана усвојен је, а да јавност није ни схватила о чему је реч.

Онемогућавање опозиције да критикује владине предлоге закона оправдано је „спорашћу у доношењу закона важних за европске интеграције“. Нарочито су еврореформски медији, уочи доношења новог пословника, водили интензивну капању у којој је главни мотив била „неефикасност српске скупштине“. Тако је *Данас*, 9. јануара 2009, писао да је „од 51 закона који треба да буду усвојени како би се процес европских интеграција несметано одвијао, усвојено (само) десет закона“. „С оваквим темпом рада на европским законима“, упозоравао је

Данас

, „српски парламент никако није у могућности да се такмичи

(подвукао А. С) с парламентима у региону, јер је, рецимо, за две и по године Црна Гора донела 220 проевропских закона, а Србија 15, док је Хрватска прошле године усвојила 124 европска закона, а укупно усвојених их има 318“

[3]

. Лист

Данас

, као што се види, усвајање закона види као стахановско „такмичење“ између парламента земаља-кандидата за ЕУ, ко ће за краће време више закона да усвоји! „Словенија је у одређеним моментима усвајала и по 120 закона у једном дану“, упозоравао је још евро-полетнији Б92, «а бугарски парламент је усвајао неке законе на енглеском, јер није било више времена за превођење»

[4]

. Зато су еврореформски медији са великим одобравањем и разумевањем дочекали нови скупштински Пословник.

И заиста, од како је донет нови Пословник, усвајање евроинтеграционих и осталих закона иде као по лоју. За протеклих осам месеци усвојено је укупно 166 закона! [5] То је двоструко више него што је скупштински сазив 1998-2000 усвојио током целокупног свог рада од пуне три године (81 закон) и далеко више него што је током свог рада од такође пуне три године (2001-2003) усвојио ДОС-ов „пост-револуционарни“ парламент (142 закона). Само у једном дану, 29. маја 2009, овај турбо-парламент је усвојио 57 закона, више него што је скупштина усвојила 1995, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002. или 2003. за целих годину дана!

Наравно, то је још увек далеко од Б92 идеала од 120 закона усвојених у једном дану, или

од још идеалнијег усвајања закона на енглеском, без «успоравајућег» превођења. Али, ако би се још мало радило на пословнику, ако би се још више скратило време за расправу, ако би се спречило даље саморекламерство опозиције тако што би се укинули сви скупштински преноси, ни ови светли идеали евроентузијазма не би били недостижни. И српски парламентарни стахановци би стигли и престигли евростахановце из Црне Горе! А скупштина Србије би постала добри стари проточни бојлер који не заузима много места и не мења ништа у саставу онога што испоручује.

Али, парламент ипак није проточни бојлер. И овакво свесно дерогирање националног представничког тела ипак тешко да може власти служити на част. Треба рећи да таква карикатура од парламентаризма тешко да је постојала чак и у једнопартијско време. Истина, КП је све контролисала, али макар није слала комплетне текстове закона парламенту на беспоговорно усвајање. Чак су и скупштински извештачи, нарочито током осамдесетих година 20. века, умели да обавесте јавност о појединим кршењима скупштинске процедуре. Тада смо у најугледнијим новинама могли да читамо и врло добре критичке извештаје и коментаре рада ондашњих скупштина СФРЈ и СР Србије. Сада, међутим, већина наших гласила више и не пише озбиљно о раду парламента, а они малобројни који још о томе пишу («Политика» или «Вечерње новости») данас по правилу пропуштају да забележе овако недопустиво понашање министара или кршење пословника какво смо гледали у четвртак [\[6\]](#).

Такође, током деведесетих, макар смо могли да читамо озбиљне критике, у делу дневне штампе који је подржавао опозицију, на рачун понашања скупштинске већине. Данас, пак, постоји само један опозициони дневни лист, ограниченог угледа и још ограниченијег утицаја, у коме се каткад може нешто критички наћи на рачун скупштинске већине. Насупрот томе, критичка оштрица уредника и коментатора у свим осталим новинама првенствено је усмерена на опозиционе странке у парламенту. Тако је, рецимо, после дана за посланичка питања министрима, у «Политици» освануо коментар уредника Драгана Јанића у коме није критикована ароганција министара или Чомићкина подршка кршењу пословника. Не, мета критике био је радикалски посланик Драган Тодоровић, зато што, као председник једног скупштинског одбора, није на време заказао седницу Одбора за безбедност(?) [\[7\]](#). Раније би се новинари и цела интелектуална јавност смејали таквој врсти «новинарске храбрости». Али, данас је овакво евроентузијастичко новинарство, изгледа, постало еталон друштвено пожељног писања. И не бих се много зачудио ако оваква «храброст» врло брзо буде овенчана и неком од важнијих НУНС-ових награда за журнализам.

Најновији сумрак парламентаризма у Србији је, тако, праћен једнаким сумраком критичког новинарства. То су све симптоми озбиљне кризе демократије. Чак и опозиционе партије, иначе лепо ушукане у систем државних привилегија, најзад су

схватиле да се нешто рђаво дешава, и почеле, у последње време, да се мешкоље. Оне сада коначно почињу да изражавају незадовољство затвореним или пак пристрасним медијима.

Тако је Српска напредна странка, 29. октобра, уприличила протест испред зграде Радио-телевизије Србије, због „дискриминације у информативним емисијама те медијске куће“. „Изјаве наших функционера немају место у Дневнику, док изјаве оних који су у власти имају максимално време“, жалили су се напредњаци [8]. И ДСС је истога дана, 29. октобра, упутио „Отворено писмо јавним сервисима РТС-у и студију Б“. У њему протестује што су „у вашим ударним информативних емисија (Дневник 2 и Вести) потпуно медијски маргинализоване опозиционе парламентарне странке“. „То значи да готово половина бирачког тела у Србији више нема право да чује ставове политичких странака за које су гласали“, негодују народњаци. „То значи да су данас у државним медијима угрожене тековине демократских промена из 2000. године. То значи да сте заборавили какве све последице може да произведе пристрасна медијска политика у целокупном друштву“ [9].

Ако имамо у виду чињеницу да трећа велика опозициона странка – радикали – има још гори статус у државним и другим гласилима од напредњака и народњака, и да је њихово незадовољство можда и понајвеће, онда је суморна слика наше демократије црња него што се на први поглед чини. У парламентарном смислу, ми се суочавамо са убрзаним пражњењем демократске супстанце из најважније институције сваког демократског система – из парламента. У погледу критичке јавности, која је друга, темељна претпоставка демократије, ми се суочавамо са њеним убрзаним изумирањем и стављањем целокупне јавности под контролу једних те истих, владајућих, политичко-економских структура.

Убрзана десуверенизација Србије као државе, најбоље се огледа баш у претварању нашег парламента у локалну техничку службу бриселске бирократије. Једини задатак српске скупштине, данас, јесте верно превођење прописа који факсом или електронском поштом стигну из Брисела и, затим, њихово експресно усвајање у парламенту. И то, без дискусије, проблематизовања или измена... Што је најгоре, наши скупштински стахановци у стању су да у свом евроентузијазму оду даље од онога што од њих тражи бриселска бирократија. Наиме, преткандидати, кандидати и чланови ЕУ, имају различити степен обавезе у усвајању европских прописа („аки комунитер“), односно различити степен слободе у одступању од бриселских норми. Зато свака земља настоји да, у прелазном периоду, прими што мање обавеза, због којих би имала додатне трошкове, или због којих би њена привреда била у неповољнијем положају у односу на конкуренцију. Међутим, са Србијом је другачије. Како опозиција на Одбору за европске интеграције непрестано упозорава, скупштини Србије се намећу закони које су обавезне да имају само земље

чланице, иако се Србија још увек није докотрљала чак ни до статуса кандидата!

Такво понашање већ сасвим добро познајемо из једностране примене ССП-а, која ће нам, само у овој години, нанети штету од најмање сто милиона евра. Остаје тек да се види колику ћемо штету имати због усвајања прописа које нисмо били у обавези да примењујемо још 15-20 година, тј. све док не постанемо пуноправна чланица ЕУ (ако се то икада и деси). Овакво бесмислено поступање са становишта националних интереса заправо је веома смислено са становишта интереса политичких и економских структура које су, након избора од 11. маја 2008, коначно овладале Србијом. Њихови овдашњи представници виде да, у својој акцији запоседања и неометане експлоатације свих ресурса ове земље, више не наилазе на озбиљан отпор, ни у политичкој класи, ни у медијима, ни у интелигенцији. Стога настоје да „заврше посао“ што пре, односно покушавају да тако темељито запоседну целокупни систем, да од сада никаква промена неће бити више могућа.

Зато је важно успостављање потпуне контроле над уредницима и новинарима свих великих медија. Јер само ако српски медији ћуте о ономе што нам се дешава и може се догодити да Србија „падне шап`том“. А то је управо најпожељнија опција евроатлантских структура. Један од кључних корака у том плану јесте да Србија, једноставним притискањем дугмета за гласање у нашој садашњој турбо-скупштини, постане чланица НАТО. То нам је недавно и јавно објаснио Зоран Остојић, посланик и гласноговорник ЛДП [\[10\]](#) . „Улазак у НАТО је наш национални интерес. (...) За то не треба референдум, то је међународни уговор, као Гасни споразум са Русијом. То се ратификује у парламенту“. Дакле, само још неко време да прође, само да се још мало устали турбо-пословник, само да се број усвојених закона по дану још мало подигне (барем до Б92 идеала од 120), само да се заврши реформа медија и они престану Србе да замарају ситницама као што су парламентаризам, суверенитет, право, национални интерес... И такву трицу као што је улазак Србије у НАТО нико више неће ни да примети.

Тога дана, међу 120 закона које је усвојила српска скупштина, наћи ће се и Закон о потврђивању споразума о приступању Србије у НАТО. Опозиција ће, након седнице, на конференцији за штампу, да изрази негодовање што је једна таква одлука донесена супротно вољи народа. Али, о томе, наравно, нећемо имати прилике да ишта чујемо у ТВ Дневнику РТС – осим што ће нека бизарност са те конференције бити пренета у емисији „Шта радите, бре!“. Сутрадан ће све новине донети уводнике у којима ће се славити „још један важан корак ка кандидатури за пуноправно чланство у ЕУ“, а Драган Јањић ће у „Политици“ објавити једну храбру и оштру критику опозиције због „саморекламерства“ и „претпостављања страначких интереса општим“. Чеда Јовановић ће нам у „Кажипрсту“ Б92 објашњавати важност следећег корака „у претварању ове земље у нормалну“, који би се састојао од давања београдским улицама имена Веслија Кларка, Вилијама Вокера

и осталих заслужних НАТО прегалаца. А Хелсиншки одбор за људска права ће затражити да се на Универзитет, у склопу процеса денацификације, уведе обавезни предмет „НАТО-пакт волим и његове братске народе све“. У оквиру тог предмета, нарочита пажња ће бити посвећена лекцији: „Хуманитарна, милосрдна и недискриминаторна интервенција НАТО пакта против геноцидне, фашистичке и хомофобне србијанске државе“...

Да ли је могуће да такву Србију стварно желимо? И да ћемо сви ми, новинари, политичари, професори, писци..., мирно посматрати како „падају шап`том“ последњи „остаци остатака“ (reliquiae reliquiarum) ове искидане земље?

[1] http://www.parlament.gov.rs/content/cir/akta/poslovnik/poslovnik_1.asp

[2] Тврдило се да су посланици, током јесењег заседања 2008, готово трећину времена потрошили на посланичка питања.

[3] http://www.danas.rs/dodaci/vikend/plave_strane/laslo_varga_usvajanje

[4] <http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2008&mm=11&dd=16>

[5] http://www.parlament.gov.rs/content/cir/akta/poslovnik/poslovnik_1.asp

[6] Види „Политикин“ извештај (<http://www.politika.rs/rubrike/Politika/Cvetkovic-Zakon-o-pre-no>) и извештај „Вечерњих новости“ (http://www.novosti.rs/code/navigate.php?id=1&status=jedna&vest=161191&title_add=Nema_drzave_na_severu&keyword_add=nezavisnost_kosova%2C_mirko_cvetkovic).

[7] <http://www.politika.rs/rubrike/uvodnik/lnat.sr.html>

[8] <http://www.srpskanaprednastranka.org/sr/srpska-napredna-stranka-novosti/glavne-ve>

—

[9] <http://www.dss.org.yu/newsitem.php?id=8520>

[10] http://www.b92.net/info/emisije/utisak_nedelje.php?yyyy=2009&mm=10&nav_id=389964